

Unde? « In sæcula sæculorum laudabunt te¹. » Hæc erit actio nostra, laus Dei. Amas, et laudas. Desines laudare, si desines amare. Non autem desines amare, quia talis est quem vides, qui nullo te offendat fastidio: et satiat te, et non te satiat. Mirum est quod dico. Si dicam quia satiat te, timeo ne quasi satiatus velis abscedere: quomodo de prandio, quomodo de cœna. Ergo quid dico: Non te satiat? Timeo rursus, ne si dixerò: Non te satiat, indigens videaris; et quasi inanior existas, et minus in te sit aliquid quod debeat impleri. Quid ergo dicam, nisi quod dici potest, cogitari vix potest? Et satiat te, et non te satiat: quia utrumque invenio in Scriptura. Nam cum diceret: « Beati esurientes, quia ipsi saturabuntur². » Et rursus dictum de Sapientia: « Qui te manducant, iterum esurient; » et qui te bibunt, iterum sitient³. » Imovero non dixit, iterum; sed dixit, adhuc. Nam iterum sitiet, quasi primo saginatus discesserit et digesserit et redierit bibere. Tale est, « Qui te edunt, adhuc esurient, » sic cum edunt, esurient: et qui te bibunt, sic bibendo, sitient. Quid est, bibendo sitire? Nunquam fastidire. Si ergo ista ineffabilis et sempiterna dulcedo erit: modo quid a nobis petit, fratres, nisi fidem non fictam, spem firmam, charitatem puram, et ambulet homo in via quam Dominus dedit, ferat tentationes, et suscipiat consolationes.

¹ Isai. lxxxiii, 5. — ² Matth. v, 6. — ³ Eccli. xxiv, 29.

ENARRATIO

IN PSALMUM LXXXVI.

Sermo ad plebem¹.

I. PSALMUS, qui modo cantatus est, brevis est numero verborum, magnus pondere sententiarum. Nam totus lectus est, et videtis quam exiguo tempore ad terminum usque perductus. Hic nobis, quantum Dominus donare dignatur, cum Vestra Charitate tractandus, modo est propositus a beatissimo præsentis² patre nostro. Repentina propositio me gravaret, nisi me continuo proponentis oratio sublevaret. Intendat ergo Charitas Vestra. Civitas quædam in isto Psalmo cantata et commendata est: cujus cives sumus, in quantum Christiani sumus; et unde peregrinamur, quandiu mortales sumus; et ad quam tendimus, per cuius viam, quæ omnino quasi dumetis et sentibus interclusa non inveniebatur, rex ipsius civitatis se fecit viam, ut ad civitatem perveniremus. Ambulantes ergo in Christo, et adhuc peregrinantes donec perveniamus, et suspirantes desiderio cujusdam ineffabilis quietis, quæ habitat in illa civitate, de qua quiete dictum est hoc nobis esse promissum: « Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit³: » ambulantes ergo, sic cantemus, ut desideremus. Nam qui desiderat, etsi lingua taceat,

¹ Iste Sermo ad plebem forte Carthaginensem, habitus est proximo die post expositum Psalmum lxxxv, de quo infra n. 9. — ² Forte Aurelio episcopo Carthaginense. — ³ 1 Cor. ii, 9.

cantat corde : qui autem non desiderat, quolibet clamore aures hominum feriat, mutus est Deo. Videte quomodo erant amatores hujus civitatis ardentes, illi ipsi per quos hæc dicta sunt, per quos hæc nobis commendata sunt, quanto per eos affectu ista cantata sunt. Affectum istum generabat in eis amor civitatis, amorem autem civitatis infuderat Spiritus Dei. « Charitas, inquit, Dei diffusa est » in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus » est nobis¹. » Hoc ergo Spiritu ferventes audiamus quæ dicta sunt de hac civitate.

II. « Fundamenta ejus in montibus sanctis². » Nihil de illa adhuc dixerat Psalmus : hinc incipit, et ait : « Fundamenta ejus in montibus sanctis. » Cujus fundamenta? Non dubium est, quia fundamenta, præsertim in montibus, civitatis alicujus sunt. Repletus ergo Spiritu sancto civis iste, et multa de amore et desiderio civitatis hujus volvens secum, tanquam plura intus apud se meditatus, erupit in hoc, « Fundamenta ejus in montibus sanctis : quasi jam de illa dixerit aliquid. Quomodo de illa nihil dixerat, qui nunquam de illa corde tacuerat? Quomodo enim dicitur « Ejus, » de qua nihil dictum est? Sed multa, ut dixi, secum in silentio de illa civitate parturiens, clamans ad Deum, erupit etiam in aures hominum : « Fundamenta ejus in montibus sanctis. » Et quasi homines audientes quærerent. Cujus « Diligit, inquit, Dominus » portas Sion. » Ecce cujus fundamenta in montibus sanctis, cujusdam civitatis Sion, cujus Dominus portas diligit, sicut consequenter dicit : « Super omnia tabernacula Jacob³. » Sed quid est, « Fundamenta ejus in » montibus sanctis? » Qui sunt montes sancti, super quos fundata est ista civitas? Alter quidam civis planius hoc dixit, apostolus Paulus. Civis inde Propheta, civis inde

¹ Rom. v, 5. — ² Psal. LXXXVI, 1. — ³ Ibid. 2.

Apostolus. Et hi propterea loquebantur, ut cæteros cives exhortarentur. Sed hi, id est, Prophetæ et Apostoli, quomodo cives? Fortasse ita ut etiam ipsi sint montes, super quos fundamenta sunt hujus civitatis, cujus portas diligit Dominus. Dicat ergo alius civis hoc aperte, ne nos suspicari videamur. Loquens ad Gentes, et commemorans ut redirent, et quasi construerentur in fabricam sanctam, « Superædificati, inquit, super fundamentum Apostolorum et Prophetarum. » Et quia nec ipsi Apostoli aut Prophetæ, in quibus fundamentum est civitatis, se tenerent in se; secutus ibi ait : « Ipso summo existente lapide angulari Christo Jesu. » Nè itaque putarent Gentes non se pertinere ad Sion : erat enim quædam civitas Sion terrena, quæ per umbram gestavit imaginem cujusdam Sion de qua modo dicitur, cœlestis illius Jerusalem de qua dicit Apostolus : « Quæ est mater omnium nostrum¹ : ne ergo illi non pertinere dicerentur ad Sion, quia non erant de populo Judæorum, hoc eis dixit : « Igitur jam non estis » peregrini et inquilini; sed estis cives sanctorum, et domesticorum Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum. » Habes constructionem tantæ civitatis. Sed omnis ista compages ubi innititur, ubi incumbit, ut nusquam cadat? « Ipso, inquit, summo angulari lapide existente Christo Jesu². »

III. Dicet fortasse aliquis : Si angularis lapis est Christus Jesus, in illo quidem duo parietes compaginantur. Neque enim angulum faciunt, nisi duo parietes in unum de diverso venientes. Sic et populi duo ex circumcissione et ex præputio, ad pacem christianam sibimet connexi in una fide, una spe, una charitate. Sed si angulus summus Christus Jesus, quasi videntur priora fundamenta et posterior lapis angularis. Potest ergo aliquis dicere, quia ma-

¹ Gal. iv, 26. — ² Ephes. ii, 19, 20.

gis Christus super Prophetas et Apostolos incumbit, non illi super illum, si illi sunt in fundamento, ipse in angulo. Sed cogitet qui hoc dicit, angulum et in fundamento esse. Neque enim ibi est tantum angulus ubi videtur, ut surgat in apicem: a fundamento enim incipit. Nam ut noveritis quia et fundamentum Christus et primum et maximum: « Fundamentum, inquit Apostolus, nemo » potest ponere præter id quod positum est, quod est » Christus Jesus. » Quomodo ergo fundamenta Prophetæ et Apostoli, et quomodo fundamentum Christus Jesus, quo ulterius nihil est? Quomodo putamus, nisi quemadmodum aperte dicitur sanctus sanctorum, sic figurate fundamentum fundamentorum? Si ergo sacramenta cogites, Christus sanctus sanctorum: si gregem subditum cogites, Christus pastor pastorum: si fabricam cogites, Christus fundamentum fundamentorum. In ædificiis istis non potest esse idem lapis in imo et in summo: si fuerit in imo, in summo non erit; si in summo fuerit, in imo non erit. Angustias enim omnia pene corpora patiuntur, nec ubique esse possunt, nec semper. Divinitas autem quæ ubique præsto est, undique ad eam potest duci similitudo: et totum potest esse in similitudinibus, quia nihil horum est in proprietatibus. Numquid Christus janua est, quemadmodum videmus januas factas a fabro? Non utique. Et tamen dixit, « Ego sum janua¹. » Aut numquid sic est pastor, quomodo videmus pastores istos præpositos pecorum? Et dixit, « Ego sum pastor². » Et uno loco ambas res dixit. In Evangelio dixit, quia pastor per januam intrat: et ibi dixit, « Ego sum pastor bonus: » et ibi dixit, « Ego sum » janua³. » Pastor intrat per januam. Et quis est pastor qui intrat per januam? « Ego sum pastor bonus. » Et quæ est ergo janua, qua intras tu, pastor bone? « Ego

¹ 1 Cor. iii, 11. — ² Joan. x, 9. — ³ Ibid. 11.

» sum janua. » Quomodo ergo tu omnia? Quomodo per me omnia. Verbi gratia, cum Paulus intrat per januam, nonne Christus intrat per januam? Quare? Non quia Paulus Christus; sed quia in Paulo Christus, et per Christum Paulus. Ipse dixit, « An experimentum ejus vultis accipere, » qui in me loquitur Christus¹? » Cum sancti ejus et fideles ejus intrant per januam, nonne Christus intrat per januam? Quomodo probamus? Quia ipsos sanctos ejus persequebatur Saulus, nondum Paulus, quando ei clamavit de cælo: « Saule, Saule, quid me persequeris²? » Ergo fundamentum et lapis angularis ipse est, ab imo surgens; si tamen ab imo. Etenim origo fundamenti hujus summam tenet: et quemadmodum fundamentum corporeæ fabricæ in imo est, sic fundamentum spiritualis fabricæ in summo est. Si ad terram ædificaremur, in imo nobis ponendum erat fundamentum: quia cœlestis fabrica est, ad cœlos præcessit fundamentum nostrum. Ipse ergo angularis lapis, montesque Apostoli, Prophetæ magni, portantes fabricam civitatis, faciunt vivum quoddam ædificium. Hoc ædificium modo clamat de cordibus vestris, hoc agit artificiosa manus Dei etiam per linguam nostram, ut ad illius ædificii fabricam conquadremini. Non enim frustra etiam de lignis quadratis ædificata est arca Noë³, quæ nihilominus figuram gestabat Ecclesiæ. Quid est enim quadrari? Attendite similitudinem quadrati lapidis: similis debet esse Christianus. In omni tentatione sua Christianus non cadit: et si impellitur, et quasi vertitur, non cadit. Nam quadratum lapidem quacumque verteris, stat. Cadere visi sunt Martyres, cum percuterentur: sed quid dixit quædam vox Cantici? « Cum ceciderit justus, non » conturbabitur, quoniam Dominus confirmat manum

¹ 2 Cor. xiii, 3. — ² Act. ix, 4. — ³ Gen. vi, 14, juxta LXX.

» ejus¹. » Sic ergo quadramini, ad omnes tentationes parati: quidquid impulerit, non vos evertat. Stantem te inveniat omnis casus. Erigeris ergo in hanc fabricam affectu pio, religione sincera, fide, spe, charitate: et ipsum ædificari ambulare est. In istis civitatibus alia est fabrica ædificiorum: alii sunt cives inhabitantes in fabrica: illa civitas civibus suis ædificatur, ipsi sunt lapides qui sunt cives; lapides enim vivi sunt. « Et vos, inquit, tanquam lapides vivi ædificamini in domum spiritalem². » Ad nos directa vox est. Ergo sequamur de ista civitate.

IV. « Fundamenta ejus in montibus sanctis diligit Dominus portas Sion. » Jam ideo prælocutus sum, ne putetis alia esse fundamenta, alias portas. Quare sunt fundamenta Apostoli et Prophetæ? Quia eorum auctoritas portat infirmitatem nostram. Quare sunt portæ? Quia per ipsos intramus ad regnum Dei: prædicant enim nobis. Et cum per ipsos intramus, per Christum intramus. Ipse est enim janua³. Et dicuntur duodecim portæ Jerusalem⁴, et una porta Christus, et duodecim portæ Christus; quia in duodecim portis Christus. Et ideo duodenarius numerus Apostolorum. Sacramentum magnum hujus duodenarii numeri. « Sedebitis, inquit, super duodecim sedes, » judicantes duodecim tribus Israël⁵. » Si duodecim sellæ ibi sunt; non est ubi sedeat tertius-decimus Paulus apostolus, et non erit quomodo judicet: et ipse se judicaturum dixit, non homines tantum, sed et Angelos. Quos Angelos, nisi apostatas angelos? « Nescitis, inquit, quia » angelos judicabimus⁶? » Responderet ergo turba, Quid te jactas judicaturum? Ubi sedebis? Duodecim sedes dixit Dominus duodecim Apostolis, unus cecidit Judas, in lo-

¹ Psal. xxxvi, 24. — ² 1 Petr. ii, 5. — ³ Joan. x, 9. — ⁴ Apoc. xxi, 12. — ⁵ Matth. xix, 28. — ⁶ 1 Cor. vi, 3.

cum ipsius Matthias ordinatus est, impletus est duodenarius numerus sedium¹: primo locum inveni ubi sedeas, et sic te minare judicaturum. Duodecim ergo sedes quid sibi velint, videamus. Sacramentum est cujusdam universitatis: quia per totum orbem terrarum futura erat Ecclesia, unde vocatur hoc ædificium ad Christi compagem. Et ideo quia undique venit ad judicandum, duodecim sedes sunt: sicut quia undique intratur in illam civitatem, duodecim portæ sunt. Non solum ergo illi duodecim et apostolus Paulus, sed quotquot judicaturi sunt, propter significationem universitatis, ad sedes duodecim pertinent: quemadmodum quotquot intrabunt, ad duodecim portas pertinent. Partes enim mundi quatuor sunt, Oriens, Occidens, Aquilo, et Meridies. Istæ quatuor partes assidue nominantur in Scripturis. Ab omnibus istis quatuor ventis, sicut dicit Dominus in Evangelio, a quatuor ventis se collecturum electos suos²: ab omnibus ergo istis quatuor ventis vocatur Ecclesia. Quomodo vocatur? Undique in Trinitate vocatur: non vocatur nisi baptismo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quatuor ergo ter ducta, duodecim inveniuntur.

V. Pulsate ergo affectu ad has portas, et clamet in vobis Christus: « Aperite mihi portas justitiæ³. » Præcessit enim in capite, sequitur se in corpore. Videte quid dixit Apostolus: quia in ipso Christus patiebatur. « Ut adimpleam, inquit, quæ desunt pressurarum Christi in carne » mea⁴. Ut adimpleam: » quid? « Quæ desunt? » Cui desunt? « Pressurarum Christi. » Et ubi desunt? « In carne » mea. » Numquid aliquid pressurarum deerat in illo homine, quod factum est Verbum Dei, nato de Maria virgine? Passus enim est quidquid pati deberet, ex sua voluntate, non ex peccati necessitate: et videtur quia

¹ Act. i, 5 et 26. — ² Marc. xii, 27. — ³ Psal. cxvii, 19. — ⁴ Coloss. i, 24.